

Nr 212.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra.
(3:e avd.)

I propositionen nr 167 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 17 februari 1950, föreslagit riksdagen att

dels medgiva upprättandet i anslutning till karolinska sjukhuset i Stockholm av en arbetsklirik för kvalificerad arbetsprövning samt för bedrivande av viss forskningsverksamhet;

dels medgiva att statsbidrag enligt i statsrådsprotokollet angivna grunder må utgå till Göteborgs stad för driften av en arbetsklirik;

dels medgiva att statsbidrag försöksvis lämnas till företag som organisera särskilda avdelningar för sysselsättande av mera höggradigt partiellt arbetsföra samt till landsting, kommuner m. fl. som upprätta träningsverkstäder och arbetscentraler för partiellt arbetsföra;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i övrigt föranstalta om försöksverksamhet för beredande av arbetsvård åt partiellt arbetsföra i huvudsaklig enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade grunder.

Sedan den år 1943 tillkallade kommittén för partiellt arbetsföra numera slutfört sin utredning (sammanlagt fem betänkanden) har departementschefen funnit det vara lämpligt, att utredningsarbetets resultat redovisas inför riksdagen samt att förslag till vissa åtgärder rörande arbetsvård åt partiellt arbetsföra framläggas. Med hänsyn till att vissa av de frågor kommittén berört äro föremål för utredning i annat sammanhang och i andra fall utredningar pågå, som kunna påverka ställningstagandet till framlagda förslag, har det icke varit möjligt att till behandling upptaga samtliga de förslag från kommittén, som ännu icke varit föremål för riksdagens prövning. Frågan om de partiellt arbetsföras inlemmande i produktionen inrymmer också — framhåller departementschefen — en mängd komplicerade problem, vilka icke kunna lösas på en gång utan endast genom att steg för steg utbygga åtgärderna på detta område. I propositionen behandlas huvudsakligen de förslag, som kommittén framlagt i sina andra och femte betänkanden, samt en särskild utredning om industrihem och omskolningsanstalter för från fängelser, vissa sjukhus och anstalter utskrivna eller permitterade personer m. fl.

I propositionen lämnas inledningsvis en översikt över de åtgärder, som redan vidtagits för de partiellt arbetsföra i olika avseenden (s. 5—10).

Utskottet behandlar i det följande under olika rubriker de förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts i nu förevarande proposition. Utskottets hemställan till riksdagen i anledning av propositionen har samlats i slutet av detta utlåtande.

Arbetsprövning och arbetsträning.

Frågan om åtgärder för arbetsprövning och arbetsträning har behandlats dels av kommittén (betänkandena II och V), dels ock av arbetsmarknadsstyrelsen i ett den 10 november 1948 avlämnat förslag beträffande arbetsprövnings- och arbetsträningsinstitut samt i den 3 resp. 15 februari 1950 avgivna förslag angående upprättande av arbetskliniker.

Departementschefen har, efter att ha understrukit behovet av möjligheter till arbetsprövning och arbetsträning, behandlat arbetsmarknadsstyrelsens förslag, att statsbidrag skall utgå till s. k. arbetsprövnings- och arbetsträningsinstitut. Han delar styrelsens uppfattning rörande behovet av sådana mindre verkstäder. I allmänhet torde det emellertid — framhåller departementschefen — vid dessa icke finnas resurser att verkställa en mera metodisk arbetsprövning och arbetsträning. Verksamheten vid dessa mindre institutioner torde i allmänhet inskränka sig till enklare arbetsträning och mer eller mindre permanent sysselsättning av partiellt arbetsföra. Någon skarp gränsdragning mellan arbetsträning och skyddad sysselsättning anses icke förekomma vid ifrågavarande institutioner. Frågan om stöd till dessa har därför upptagits till närmare behandling i samband med kommitténs förslag rörande skyddad sysselsättning.

Departementschefen anser det emellertid otvivelaktigt föreligga ett betydande behov av möjligheter till kvalificerad arbetsprövning av partiellt arbetsföra. Dessa anses böra innefatta resurser för prövning ur medicinsk, psykologisk och teknisk synpunkt av svårbedömbara arbetsvårdsfall. Det anses vidare vara av stor vikt, att lämpliga metoder utprövas för hur en systematisk funktionsförbättrande arbetsträning lämpligast skall bedrivas. Arbetsmarknadsstyrelsen har anmodats att inkomma med utformade förslag till sådan verksamhet. De förslag om upprättande av arbetskliniker, som arbetsmarknadsstyrelsen med anledning härav framlagt, har departementschefen funnit ägnade att tillgodose de behov som här föreligga. Enligt dessa förslag skola dylika kliniker upprättas i Stockholm och Göteborg. Kliniken i Stockholm skall upprättas i lokal anslutning till karolinska sjukhuset och med staten som huvudman. Den avses dock vara en fristående institution. Den andra kliniken skall upprättas av Göteborgs stad och innebär en utbyggnad av och komplettering till de anordningar för partiellt arbetsföra, som staden redan upprättat. Båda klinikerna skola vara i stånd att ge kvalificerad arbetsprövning och arbetsträning. Stockholmskliniken är därjämte avsedd att i viss mån fungera som en forskningsinstitution,

vars resultat skola komma hela arbetsvårdsorganisationen till godo. Till denna institution torde även svårbedömbara invaliditetsfall vid behov kunna remitteras för undersökning. Samarbete avses skola etableras med en rad institutioner på angränsande verksamhetsområden. Platserna på stockholmskliniken skola stå till förfogande för partiellt arbetsföra från hela landet. Av platserna på göteborgskliniken skola minst 5 utnyttjas på samma sätt.

Verksamheten skall tills vidare ha försökskaraktär, och avtal med Göteborgs stad skall träffas för ett budgetår i taget. Närmare bestämmelser rörande verksamheten förutsättas skola utfärdas av Kungl. Maj:t.

Departementschefen har godtagit arbetsmarknadsstyrelsens kostnadsberäkningar. I enlighet härmed skulle upprättandet av stockholmskliniken kosta ca 113 700 kronor. De årliga driftkostnaderna för denna klinik ha beräknats till 88 150 kronor. Tillsammans med bidraget till göteborgskliniken, vilket skulle utgöra 75 % av vissa kostnadsposter (tillhoppa ca 26 800 kronor), skulle de årliga kostnaderna utgöra ca 115 000 kronor.

Utskottet anser det angeläget, att genom det allmännas försorg möjligheterna för de partiellt arbetsföra att vinna inträde i arbetslivet underlättas. Redan nu ägnas icke minst inom landstingen stor uppmärksamhet åt dessa frågor, och betydande belopp anvisas årligen till arbetsvård i olika former. Efter hand som utvecklingen gått framåt ha nya metoder och nya åtgärder från det allmännas sida aktualiserats. I fråga om arbetsprövning och arbetsträning finnes f. n. endast tillgång till ett antal mindre institut, vilkas resurser äro relativt små. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att genom ifrågavarande institut goda resultat uppnåtts ävensom att ett betydande behov föreligger av möjligheter till kvalificerad arbetsprövning av partiellt arbetsföra. Utskottet ansluter sig därför i princip till det i propositionen framlagda förslaget om upprättande av två arbetskliniker för nu ifrågavarande ändamål.

Förutsättningarna för att inpassa partiellt arbetsföra i arbetslivet äro särskilt gynnsamma under nu rådande arbetsmarknadsläge. Verksamheten bör därför snarast igångsättas. Å andra sidan vill utskottet understryka vikten av att verksamheten ges försökskaraktär och att man därför bör gå fram med viss försiktighet. Särskilt angeläget är att ett intimt samarbete kommer till stånd mellan klinikerna och landstingens samt icke-landstingsstäders inrättningar för arbetsträning o. d. I den mån det vid dessa institut förekommer patienter, som konstateras vara i behov av kvalificerad arbetsprövning, höra dessa i största möjliga mån beredas företräde till klinikerna.

F. n. torde föreligga ett ackumulerat behov av kvalificerad arbetsprövning, varför klinikerna till en början torde komma att bli hårt ansträngda. Det förefaller emellertid icke osannolikt att, sedan detta avarbetats, frekvensen av de kvalificerade fallen kommer att avtaga. Verksamheten bör på grund härav uppbyggas försiktigt och under hänsynstagande till de erfa-

renheter, som efter hand vinnas rörande det framtida behovet av klinikplatser av här avsett slag.

Vad beträffar det närmare förslaget om anordnande av två kliniker för ifrågavarande ändamål, har detta icke givit utskottet anledning till annat uttalande än att det beträffande stockholmskliniken bör eftersträvas garantier för att den avsedda byggnadstomten får disponeras för avsevärd tid framåt.

Vad departementschefen i övrigt anfört under denna punkt kan utskottet tillstyrka.

De partiellt arbetsföras sysselsättande.

De principiella riktlinjer, som uppdragits för de partiellt arbetsföras sysselsättande, innebära i huvudsak följande. I första hand bör eftersträvas att handikappade personer genom yrkesvägledning, eventuellt i förening med speciella åtgärder såsom arbetsprövning och arbetsträning, beredas arbete av sådan art att deras handikap icke hindrar dem att utföra en fullgod arbetsprestation. Först om det visat sig uteslutet att på detta sätt placera den handikappade arbetskraften i konkurrens med fullarbetskraft böra särnanordningar för partiellt arbetsföra tagas i anspråk. Härvid bör fortfarande eftersträvas att de partiellt arbetsföra beredas anställningar i den ordinarie produktionen på så förmånliga villkor som möjligt. I sista hand bör hänvisning ske till exempelvis skyddad sysselsättning eller hemarbete.

Tanken på att införa något slag av kvotlagstiftning, d. v. s. åläggande för arbetsgivare att anställa viss kvot partiellt arbetsföra, har avvisats. Detsamma gäller reserverande av vissa yrken eller befattningar. Vad beträffar företrädesrätt till viss handelsverksamhet har departementschefen icke ansett sig nu kunna taga ställning till framförda förslag.

Kommittén har utförligt behandlat de åtgärder, som kunna komma i fråga för att öka möjligheterna till partiellt arbetsföras inlemmande i den ordinarie produktionen.

Kommittén har bl. a. föreslagit, att genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg upplysningsbroschyrer skola utarbetas rörande de partiellt arbetsföra och deras handikaps inverkan på arbetsförmåga m. m. Förslaget biträdades i propositionen.

Vad beträffar frågan om arbetsanalyser har viss försöksverksamhet bedrivits på detta område under år 1949. Vid institutionen för industriell ekonomi och organisation vid tekniska högskolan i Stockholm har bildats en kommitté för arbetsfysiologisk forskning, som anlitat en amerikansk expert, professorn B. Hanman, för arbetsanalyser vid en del företag i Sverige. Verksamheten har bekostats av Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen och arbetsmarknadsstyrelsen, vilken myndighet erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att med sammanlagt 30 000 kronor bidra till denna försöksverksamhet.

Kommittén har vidare granskat kollektivavtalens och andra anställningsavtals bestämmelser ur de partiellt arbetsföras synpunkt. Härvid har kommittén rekommenderat vissa ändringar i avtalen för att öka partiellt arbetsföras möjligheter att vinna anställning inom produktionen. Departementschefen betraktar det som en mycket betydelsefull angelägenhet att avtalen utformas i enlighet med vad kommittén rekommenderat.

Kommittén har föreslagit, att statsbidrag skall kunna utgå till företagare, som anordna halvskyddad sysselsättning för partiellt arbetsföra med undernormal prestationsförmåga. Departementschefen förordar, att arbetsmarknadsstyrelsen försöksvis får lämna statsbidrag till sådan verksamhet. Tills vidare avses bidrag dock icke skola kunna lämnas till företagare, som sysselsätta enskilda partiellt arbetsföra, placerade tillsammans med fullarbetskraft i den ordinarie produktionen. I propositionen föreslås, att styrelsen får disponera högst 20 000 kronor för statsbidrag till halvskyddad verksamhet under budgetåret 1950/51.

I fråga om behovet m. m. av skyddad verksamhet har departementschefen bl. a. anfört följande.

Behovet av företag för sysselsättning av partiellt arbetsföra med så låg prestationsförmåga, att de icke kunna tänkas konkurrera med fullarbetskraft ens i fråga om särskilt lätta arbetsuppgifter inom näringslivet, har i olika sammanhang vitsordats. För min del betraktar jag sådana företag som ett betydelsefullt medel för att sätta svårt handikappade personer i stånd att själva bidra till sin försörjning och nyttiggöra deras begränsade arbetsförmåga för samhället. Kommittén har föreslagit, att huvudmannskapet för företag av detta slag skall utövas av landsting, primärkommuner eller enskilda föreningar och stiftelser. Detta synes mig riktigt. Med hänsyn till att de partiellt arbetsföra, för vilka den skyddade verksamheten är avsedd, i stor utsträckning f. n. torde åtnjuta socialhjälp, måste det för kommunerna vara ett betydande intresse att stödja verksamhet, som sätter vederbörande i stånd att helt eller delvis försörja sig själva. Då endast relativt stora kommuner torde kunna ordna egna företag av tillfredsställande standard, är emellertid landstingens medverkan önskvärd. Frågan om statsbidrag till verksamheten får anses nära sammanhånga med spörsmålen rörande den socialhjälp, varom socialvårdskommittén inom kort torde avge förslag. Med hänsyn till vikten av att erfarenheter av skyddad verksamhet vinnas snarast möjligt, hör emellertid redan nu visst stöd av statsmedel försöksvis utgå till skyddade företag. Stödet bör tills vidare icke ges generellt karaktär utan under nästa budgetår lämnas inom en bestämd kostnadsram.

Med hänsyn till svårigheterna att åstadkomma en gränsdragning mellan arbetsträning och skyddad verksamhet förordas, att statsbidrag kan utgå till båda verksamhetsgrenarna. De kombinerade företagen föreslås skola benämnas träningsverkstäder och arbetcentraler. Under budgetåret 1950/51 anses det särskilt angeläget, att stöd lämnas åt institutioner, som lägga huvudvikt vid arbetsträning.

I princip har beräknats att verkstad för partiellt arbetsföra skall ha minst 15 arbetsplatser för att komma i åtnjutande av statsbidrag. Arbets-

marknadsstyrelsen avses dock skola kunna medgiva undantag från denna regel.

Departementschefen har beträffande statsbidraget föreslagit, att detta skall utgå med högst 50 % av föreståndares och arbetsledares löner. Vidare skall bidrag kunna utgå till anskaffningskostnader för desinfektionsanordningar för smittoförande tuberkulösa.

Enligt uppgift från arbetsmarknadsstyrelsen funnos i oktober 1949 12 olika huvudmän, som organiserat träningsverkstäder och arbetscentraler för partiellt arbetsföra. Antalet föreståndare och egentliga arbetsledare var 35, varav 7 deltidsanställda. Den till dessa utbetalda lönesumman per år uppgick till 192 889 kronor.

Departementschefen förordar, att arbetsmarknadsstyrelsen under budgetåret 1950/51 får disponera högst 100 000 kronor för bidrag till träningsverkstäder och arbetscentraler.

Kommittén har framhållit, att det hemindustriella arbetet kan ge goda möjligheter till sysselsättning åt partiellt arbetsföra. Departementschefen anför härom bl. a.

Enligt kommitténs förslag skall den offentliga arbetsförmedlingen i större utsträckning än hittills ägna sig åt ackquisition och förmedling av hemarbete, varvid i första hand förmedlingsarbetet skall inriktas på att tillgodose de partiellt arbetsföras behov av hemarbetsuppgifter. Jag anser också, att arbetsförmedlingen bör ägna viss uppmärksamhet åt denna uppgift. Uppgiften bör dock med hänsyn till den knappa personaltillgången begränsas till förmedling av kontakten mellan arbetsgivare och arbetstagare. Utlämningen av hemarbetsuppgifter, kontrollen av det utförda arbetet samt utbetalningen av arbetslöner o. d. böra ombesörjas av de företag, för vilkas räkning arbetena utföras. Den kontroll över arbetsuppgifternas lämplighet med hänsyn till lönevillkor, familje- och bostadsförhållanden m. m., som enligt förslaget skall utföras av arbetsförmedlingen, bör förutsättas ske i sådan utsträckning, att det från arbetsförmedlingens sida kan konstateras, huruvida det anvisade arbetet är det med hänsyn till sökandens krafter och färdigheter m. m. lämpligaste. En sådan kontroll åligger allmänt arbetsförmedlingen vid anvisande av arbete. Arbetsförmedlingen bör i övrigt såsom hittills stå neutral i löne- och avtalsfrågor.

Kommittén har anført, att de särskilda företagen för sysselsättande av partiellt arbetsföra även böra fungera såsom hemarbetscentraler för utlämning och mottagning av hemarbete till partiellt arbetsföra. Erfarenheten har visat, att efterfrågan på hemarbetsuppgifter vida överstiger tillgången på sådana lämpliga objekt. Svårigheter uppstå också att kontinuerligt hålla hemarbetarna med arbete. Det är därför av vikt, att sådana hemarbetscentraler komma till stånd. Jag ansluter mig sålunda till vad kommittén i detta avseende förordat.

Av kommittén framlagda förslag om stödåtgärder för hemslöjden ha icke upptagits i detta sammanhang. Detsamma är fallet beträffande kommitténs synpunkter på beredskapsarbeten och arkivarbeten.

Någon statlig inköps- och försäljningsorganisation med uppgift att handha inköp av material och försäljning av färdiga produkter från de skyddade företagen anser departementschefen i likhet med kommittén icke vara behövlig f. n.

Utskottet ansluter sig till det program för åtgärder för de partiellt arbetsföras sysselsättande, som departementschefen här uppdragit. I korthet innebär förslaget följande.

Upplysningsbroschyrer skola utarbetas rörande de partiellt arbetsföra och deras handikaps inverkan på arbetsförmåga m. m. Kollektiv- och anställningsavtal böra utformas så, att de öka de partiellt arbetsföras möjligheter att vinna anställning inom produktionen. Försöksvis skall statsbidrag lämnas till halvskyddad sysselsättning. Visst stöd av statsmedel skall även lämnas till skyddade företag, d. v. s. träningsverkstäder och arbetscentraler. För ifrågavarande ändamål föreslås arbetsmarknadsstyrelsen få disponera 100 000 kronor. Hemarbetscentraler för mottagning och utlämning av hemarbete åt partiellt arbetsföra avses skola upprättas. Dessutom avses den offentliga arbetsförmedlingen skola ägna viss uppmärksamhet åt ackvisition och förmedling av hemarbete.

Vad beträffar frågan om statsbidrag till skyddad verksamhet har departementschefen icke avgivit något definitivt förslag med hänsyn till denna frågas beroende av det betänkande rörande socialhjälp, som vore att vänta från socialvårdskommittén. Denna kommitté har nu avgivit sitt förslag, som åsyftar relativt genomgripande förändringar. Utskottet delar uppfattningen, att med ett definitivt ställningstagande rörande statsbidragsgrunderna för skyddad verksamhet m. m. bör anstå till dess socialvårdskommitténs förenämnda förslag närmare prövats.

I övrigt har vad under denna rubrik anförts icke givit utskottet anledning till något uttalande.

Industrihem för från fängelser m. fl. anstalter utskrivna eller permitterade personer.

Kommittén har bl. a. föreslagit, att statsbidrag skall utgå till dels de nu befintliga två industrihemmens inackorderingshem, dels ock upprättandet av nya smärre inackorderingshem, allt enligt de normer 1946 års alkoholistvårdsutredning föreslagit beträffande inackorderingshem för alkoholister. Departementschefen har icke ansett sig f. n. kunna biträda dessa förslag.

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att frågan om eventuellt statsbidrag till ifrågavarande hem bör bedömas i samband med prövning av alkoholistvårdsutredningens förslag om höjda statsbidrag till inackorderingshem för alkoholister.

Utbildningsbidrag och stipendier.

I fråga om bidrag åt partiellt arbetsföra, som genomgå omskolning eller annan yrkesutbildning, gälla olika bestämmelser bl. a. beroende på vilken grupp av handikappade vederbörande tillhör och i vilken ordning han erhål-

ler utbildning. Särskilda regler gälla beträffande blinda, dövstumma, vanföra och i militärtjänst skadade personer. Partiellt arbetsföra i övrigt kunna erhålla bidrag av statsmedel till utbildning genom pensionsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, vilka tillämpa olika bidragsregler. Pensionsstyrelsens bidragssystem utmärkes av att bidragen i stort sett maximeras till $\frac{3}{4}$ av den beräknade kostnaden, medan återstoden får bestridas av den utbildade eller hans hemkommun. Arbetsmarknadsstyrelsen bedriver på ifrågavarande område en försöksverksamhet, som främst innebär att styrelsen lämnar bidrag till elever, som genomgå omskolningskurser. Utbildningsbidrag lämnas enligt samma regler som tillämpas beträffande i militärtjänst skadade personer och utgår sålunda, förutom till resor m. m., dels till den utbildades eget uppehälle med ett belopp som tillsammans med timpenning eller annan inkomst uppgår till resp. 250, 275 och 300 kronor för månad i olika dyrortsgrupper, dels ock till den utbildades familj såsom familjepening m. m. enligt gällande familjebidragsförordning. I förhållande till reglerna om bidrag till i militärtjänst skadade personer föreligger dock den skillnaden, att kommunerna förutsättas bidraga med minst 25 % av kostnaderna för familjebidrag medan kommunernas andel enligt familjebidragsförordningens bestämmelser är lägre. Den av arbetsmarknadsstyrelsen bedrivna försöksverksamheten har tillkommit i anslutning till kommitténs för partiellt arbetsföra förslag.

Nämnda kommitté har också föreslagit, att de skiftande bidragsformerna skola sammanföras till ett enhetligt system. Med hänsyn till det nära sambandet med det frågekomplex, som torde behandlas av socialvårdskommittén i dess väntade betänkande om socialhjälp, anser departementschefen emellertid bidragen till partiellt arbetsföra om möjligt böra upptagas till behandling i samband med nämnda betänkande. Däremot har övervägts att föreslå införande av enhetliga regler för pensionsstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens bidragsverksamhet beträffande civila partiellt arbetsföra. I detta syfte har genom representanter för de båda ämbetsverken undersökts möjligheten att sammanjämka bidragsreglerna. Enighet har dock härvid icke kunnat vinnas. Med hänsyn härtill och då förutsättningarna för utformningen av bidragsreglerna torde påverkas av de förslag om ändrade bestämmelser rörande ersättning till personer som skadats i militärtjänst samt familjebidrag till värnpliktiga, vilka på förslag av chefen för försvarsdepartementet förelagts riksdagen, föreslås, att pensionsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen även under budgetåret 1950/51 bedriva sin verksamhet i stort sett med tillämpning av förut följda regler.

Arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet för beredande av yrkesutbildning åt andra partiellt arbetsföra än i militärtjänst skadade anses även under budgetåret 1950/51 böra bedrivas såsom försöksverksamhet. Denna verksamhet förutsättes få utsträckas också till vissa andra utbildningsvägar än som hittills kommit i fråga. Sålunda skulle bidrag bl. a. kunna utgå i fall då den ordinarie undervisningen eller kortare kurser vid sådana yrkesutbildningsanstalter, som stå under överstyrelsens för yrkesutbildning ledning eller till-

syn, utnyttjas. Även korrespondenskurser skulle kunna bekostas såsom komplement till pågående praktisk utbildning.

Utskottet. Med hänsyn till den mera genomgripande omprövning av de sociala bidragsformerna, som aktualiserats av socialvårdskommitténs förslag om socialhjälpens bör, såsom departementschefen framhållit, frågan om åstadkommande av ett enhetligt bidragssystem för de partiellt arbetsföra icke nu upptagas till prövning. Då icke heller någon sammanjämkning av bidragsreglerna kunnat åstadkommas av pensionsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, torde hittillsvarande bidragsregler tills vidare få bibehållas.

Övriga i nu förevarande sammanhang framlagda förslag kan utskottet tillstyrka.

Vissa organisatoriska spørsmål.

Kommittén har föreslagit, att arbetsvårdsverksamheten — med undantag för den tekniska ledningen av yrkesutbildningen — skall organiseras med utgångspunkt från dess enligt kommitténs mening viktigaste del, den arbetsförmedlande verksamheten, samt att därvid arbetsmarknadsstyrelsen skall vara central arbetsvårdsmyndighet. Departementschefen anser det naturligt, att styrelsen såsom chefsmyndighet för den i arbetsförmedlingen inbyggda särskilda arbetsvårdsorganisationen intager denna ställning. I praktiken har styrelsen också genom de senaste årens utveckling fått en sådan ställning.

Kommittén har i överensstämmelse med sin nämnda inställning föreslagit, att sedan en arbetsvårdsorganisation kommit till stånd och utbyggt, pensionsstyrelsens verksamhet för beredande av yrkesutbildning åt partiellt arbetsföra skall successivt överflyttas till arbetsmarknadsstyrelsen. Detta förslag har vid remissbehandlingen avstyrkts av pensionsstyrelsen, medicinalstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och socialvårdskommittén. Departementschefen framhåller, att det i längden kommer att framstå som administrativt olämpligt, att arbetsmarknadsstyrelsen och pensionsstyrelsen parallellt och utan klar gränsdragning sinsemellan bedriva yrkesutbildande verksamhet för partiellt arbetsföra. En överflyttning anses därför framdeles böra komma till stånd. Någon sådan överflyttning föreslås dock icke f. n. i avvaktan på ytterligare erfarenhet av den arbetsvårdande verksamheten.

Kommittén har föreslagit, att en delegation för arbetsvårdsfrågor skall inrättas i anslutning till arbetsmarknadsstyrelsen. Denna delegation skulle få rådgivande funktion. I densamma skulle vara representerade vissa arbetsverk ävensom de partiellt arbetsföra. Ledamöterna skulle utses av Kungl. Maj:t efter förslag från vederbörande myndighet och vad beträffar representanter för de partiellt arbetsföra efter förslag från representativa organisationer för dessa. Departementschefen tillstyrker detta förslag. Närmare föreskrifter rörande delegationen förutsätts dock skola meddelas av Kungl. Maj:t.

Ett förslag från kommitténs sida att överflytta dövstumkonsulenterna från skolöverstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen har departementschefen icke funnit sig kunna biträda.

Utskottet anser även för egen del, att ifrågavarande verksamhet i administrativt hänseende principiellt bör handhavas av en och samma myndighet. Innan beslut fattas om en dylik överflyttning, är det dock nödvändigt att vinna ytterligare erfarenheter av den arbetsvårdande verksamhet, som nu bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen. Skulle erfarenheterna härav bli ogynnsamma, får man på nytt överväga, huruvida icke pensionsstyrelsen även i fortsättningen i viss utsträckning bör handlägga uppgifter av ifrågavarande slag.

Under alla förhållanden anser utskottet det angeläget, att pensionsstyrelsens hitintills större erfarenhet på detta område tillvaratages inom den samarbetsdelegation för arbetsvårdsfrågor, som avses skola inrättas i anslutning till arbetsmarknadsstyrelsen.

Medelsbehovet för budgetåret 1950/51.

Kostnaderna för inrättande av en arbetsklirik i Stockholm ha beräknats till 113 700 kronor. Kostnaderna för driften av denna klinik under budgetåret 1950/51 och kostnaderna för bidrag till Göteborgs stad för driften av en arbetsklirik ha beräknats till sammanlagt 115 000 kronor. Vidare har föreslagits, att under budgetåret må disponeras för bidrag till halvskyddad verksamhet högst 20 000 kronor och för bidrag till träningsverkstäder och arbetscentraler högst 100 000 kronor. För informations- och propagandaverksamhet ävensom vissa broschyrkostnader ha upptagits 15 000 kronor.

Medelsbehovet för verksamheten för beredande av yrkesutbildning m. m. åt partiellt arbetsföra har av arbetsmarknadsstyrelsen uppskattats till 800 000 kronor under budgetåret 1950/51. Departementschefen räknar med ett belopp av högst 500 000 kronor. För psykotekniska undersökningar, läkarundersökningar och provanställning har avsetts resp. 40 000, 50 000 och 25 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1950/51 för arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet för arbetsvård åt andra partiellt arbetsföra än i militärtjänst skadade uppskattas alltså till (113 700 + 115 000 + 20 000 + 100 000 + 15 000 + 500 000 + 40 000 + 50 000 + 25 000) 978 700 kronor. Kostnaderna i fråga föreslås skola bestridas från reservationsanslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

Utskottet får erinra om att den omständigheten att förevarande proposition behandlas först under riksdagens höstsession medfört en försening av vissa åtgärder, som planerats för budgetåret 1950/51. Medelsåtgången torde därför bliva icke obetydligt lägre än som angivits i propositionen. De

för ändamålet beräknade medlen stå emellertid redan till Kungl. Maj:ts disposition. Det torde få förutsättas, att Kungl. Maj:t, med hänsyn till att anslagen sålunda tillmätts i överkant, iakttar nödig försiktighet i fråga om utgifterna under återstoden av budgetåret.

Utskottets hemställan.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. medgiva upprättandet i anslutning till karolinska sjukhuset i Stockholm av en arbetsklirik för kvalificerad arbetsprövning samt för bedrivande av viss forskningsverksamhet;

II. medgiva, att statsbidrag enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 17 februari 1950 angivna grunder må utgå till Göteborgs stad för driften av en arbetsklirik;

III. medgiva, att statsbidrag försöksvis lämnas till företag som organisera särskilda avdelningar för sysselsättande av mera höggradigt partiellt arbetsföra samt till landsting, kommuner m. fl. som upprätta träningsverkstäder och arbetscentraler för partiellt arbetsföra;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att i övrigt föranstalta om försöksverksamhet för beredande av arbetsvård åt partiellt arbetsföra i huvudsaklig enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder.

Stockholm den 23 november 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Sven Larsson, Karl Andersson, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Heidning, fröken Andersson, herrar Sundelin, Leander, Johan Eric Ericson, Näsström, Hesselbom, Edin, Ivar Persson och Alfred Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Svensson i Grönvik, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Wallentheim, Lindholm, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Ståhl, Bergstrand, Åkerström, Petterson i Degerfors och Birke.